

॥ శ్రీ ॥

అథ శ్రీ త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత శ్రీ నారాయణపండితాచార్యవిరచితః

॥ శ్రీ మధ్వవిజయః ॥

౧౪. చతుర్దశః సర్గః

పరివృథఘనసంఘే రాజసింహోర్జశక్త్యా
త్యజతి మలినభావం నీరసత్వాన్నికామమ్ |
స్ఫుటముదయతి తేజస్వ్యజ్జ్వలే మధ్వభానౌ
సుజనజలజకాంత్యై విశ్వమాసీన్మనోజ్ఞమ్ ॥ ౧౪.౧ ॥

కృతమపకృతమార్జ్యైః క్షమ్యతాం జ్ఞాంతిభూషైః
ఇతి మృదు వదతాం చ ప్రార్థనాభిః ప్రభూణామ్ |
అపహృతమపరేషాం మంత్రతో గ్రంథజాతం
దశహృదయనియోగాదగ్రహీచ్ఛంకరార్యః ॥ ౧౪.౨ ॥

పరివృతమవనమైర్మా మణీగ్రామ్యపూర్వైః
అవనతమురుచేతఃపాదపార్శ్వే నృసింహమ్ |
సహజవిజయతో ఽయుగ్విక్రమార్యః ప్రసన్నః

కవికులతిలకోఽసావాశిషాఽతోషయత్తమ్ || ౧౪.౩ ||

ఉపచరతి నితాంతం హంత పౌరందరీ ధూః
ద్యుసదసి భజతో యం దుర్లభా దభ్రభాగ్యైః |
దిశతు స పరమాగ్ర్యానందతీర్థాంఘ్రిరేణుః
ధరణిధర సుఖం తే సంతతం స్వాంతరేతి || ౧౪.౪ ||

అనతిపరిచితస్యాప్యస్య సోఽయం కవీంద్రో
గుణరసమతిగూఢం జ్ఞాతవానిత్యచిత్రమ్ |
మధు మధుకరరాజో నిష్పతన్ పౌష్పమాఘ్నుం
నను పరిచయహీనః కాననేఽపి ప్రభుః స్యాత్ || ౧౪.౫ ||

అఖిలఖలకులానాం వర్ధయన్ ద్వేషదోషం
విదధదపి నరాణాం కౌతుకం మధ్యమానామ్ |
స్వగతిసముచితానాం భూతిదాయీ శుభానాం
బహళహృదిహ నిన్యే శర్వరీః కాశ్చిదేవమ్ || ౧౪.౬ ||

ఉదయతి వినతాయా నందనే శ్లాఘ్యుకాలే
స కృతసకలకృత్యః కృత్యవేదిప్రవేకః |

అరుణయవనికాంతర్బ్రహ్మ నారాయణాఖ్యం
గురుగుణమభిదధ్యో యోగ్యయోగాసనస్థః || ౧౪.౭ ||

అతిధవళితదంతా దంతకాష్ఠైః ప్రశస్తైః
అపి యుగపదనేకే సస్పృరత్ర వ్రతీంద్రాః |
గురుభిరభిహితేష్వాచారభేదేషు నిష్ఠాం
స్ఫుటమవగమయంతః సౌష్ఠవాత్ కర్మణాం చ || ౧౪.౮ ||
చరమసమయసుప్తాః పూర్వముత్థాయ శిష్యాః
గురుజనపరిచర్యాం చక్రిరే దుష్కరాం చ |
సబహుమతి తదాద్యప్యార్థరాత్రాత్ ప్రసన్నాః
సుగతిరపరథైషాం స్యాత్ కథంకారమిష్టా || ౧౪.౯ ||

శ్రవణమననహేతోః ప్రాక్ చిరాయాస్తనిద్రః
సపది వివశయంత్యా నిద్రయా గ్రస్తచేతాః |
స్వయమపి నయతి ద్రాగంగవస్త్రాది పూజ్యే
ఝటితి విగతనిద్రః కోఽపి శిష్యోఽన్వశేత || ౧౪.౧౦ ||

విహితమవిహితం ప్రాగేవ కస్మాద్ వినిద్రైః
ఇతి గురుపరివాదాశంకయా నమ్రుగాత్రాః |

చిరమనవతరంతః శ్రావకా ముక్తమార్గాః
గురుషు జలసకాశస్థేషు తూష్ణీమతిష్ఠన్ || ౧౪.౧౧ ||

విపులహృదయపార్శ్వే దీపదీప్తిప్రదీప్తే
దరవరపరిపూర్ణైర్వార్భిరర్హ్యాది దత్వా |
యతిరతియతచేతాశ్చక్రీణోఽర్చానికాయాత్
కుసుమసమితిమగ్ర్యామాదరాదుజ్జహార || ౧౪.౧౨ ||

అమృతమపి నిరీక్ష్యాఽస్రావి నిర్మాల్యసూనే
ఘృతమిదమితి సద్యో భ్రాంతిమంతోఽపి శిష్యాః |
శ్రదధురధికవాక్యైర్విభ్రమాస్తచ్చ పశ్చాద్
అనుదినమమృతామైస్తస్య సేవ్యస్య శక్త్యా || ౧౪.౧౩ ||

అగమదుచితమంత్రైస్తూదయానాం త్రయాణాం
కృతిభిరనుమతాత్మా తత్ర పంచాంగవిద్భిః |
ఉదయమహిమరో చిశ్చక్రవర్తీ త్రిశక్తిః
దధదతిబృహదంతః షడ్గుణం స్వాత్మతేజః || ౧౪.౧౪ ||

తిమిరనికరకుంభివ్రాతమత్యంతతీవ్రం

స్థిరతరమఖిలానాం ప్రాణినాం రుద్ధమార్గమ్ |
భువనభవనపూర్ణం భానుమానంజనాభం
హారిరివ నఖరైః ప్రాగ్ రశ్మిజాలైర్నిరాస || ౧౪.౧౫ ||

మధురపతగరావాః శాంతనైశాంబుబాష్పాః
సపది విపులరాగః స్వాభిసారాత్ ప్రసన్నాః |
అరుణతరణిరత్యచ్ఛాంబరా దిక్పరంద్రీః
స్మితసరసిజవక్త్రాః స్వైః కరైరాలిలింగే || ౧౪.౧౬ ||

ప్రణతిరభసధూళీబద్ధశోభావిశేషా
దధురుపకృతిమత్తాం సాధుజాలాంతరాప్తాః |
సమయముపనతం సంవేదయంతో వయస్యా
ఇవ దశశతకేతోః కేతవః శ్రావకాణామ్ || ౧౪.౧౭ ||

నిహితముచితముచ్ఛం యోగపీఠం ప్రవక్తుః
పరిషది పరితోఽమీ సత్వరాః సత్త్వభాజః ||
ద్రుతమవసితకృత్యైర్ధన్యసంన్యాసివర్తైః
శ్రవణపరమకృత్యా యోపతస్థః సమేతాః || ౧౪.౧౮ ||

బభురమలగుణానాం శోభనాచ్ఛాదనానాం
మురరిపునిలయానాం హంత వైదాంతీకీనామ్ |
సపది సువివృతానామంతరర్థా ధియాం వా
వివిధకవళికానాం సంచయాః పత్రికాణామ్ || ౧౪.౧౯ ||

అనతివిరళభావా అప్యనన్యోన్యసంగాః
ఋ జుతరతతనానాపంక్తిసామ్యాప్తశోభాః |
ద్విరదతురగదేశ్యా దూరతో వర్జితాంతాః
కుశలలిఖితరూపా రేజిరే తేషు వర్ణాః || ౧౪.౨౦ ||

సపది దదృశురేకే వాచనీయాదిభాగం
పరిచయపటుతాభ్యాం తావదేకే చిరేణ |
హరిగురునమనం ద్రాగ్ యత్నతోఽమీ విధాయ
ప్రయయురపరసామ్యం సిద్ధయే స్యాద్ధి యత్నః || ౧౪.౨౧ ||

యతవచసి జనేఽస్మిన్నానతే సన్నిరస్యన్
సించయయవనికాం తాం సాంధ్యజీమూతరక్తామ్ |
రవిరివ రవిపూజ్యాంఘ్రిః సమాజాంతరిక్షే
వ్యలసదతి శయాలుః సన్ సహస్రప్రకాశః || ౧౪.౨౨ ||

త్రిభువనవరతేజోవ్యక్తవేదార్థశుక్ల
త్రితయరసతయా యే వర్ణితా వర్ణవర్యాః |
పృథుమతిరథ తేషామైక్యమాపాద్య సమ్యక్
ప్రవచనపరిశుద్ధ్యై స్మ ప్రణౌ తి ప్రవీణః || ౧౪.౨౩ ||

స్వరమచరమకాలే మంద్రమేవాత్యజద్భిః
స్ఫుటముపనిషదంతే వాచకైర్వాచ్యమానే |
ప్రవచనమతిచిత్రం ప్రాణభాజాం శ్రుతీనాం
అమృతమమృతభావస్వైష హేతుం చకార || ౧౪.౨౪ ||

ధనమివ సధనాయేభ్యోఽర్కసూనుః ప్రసన్నః
శరశతమివ పార్థః సంయుగార్థిభ్య ఉగ్రః |
అరతివిరహితః సోఽనారతం నాఽదిశన్నో
ప్రతివచనమదీనం చోదకేభ్యోఽఖిలేభ్యః || ౧౪.౨౫ ||

అథ దశశతశోచిష్యాప్రయాతి ప్రతీచ్యాం
ప్రవచనమవసాయ స్నాతుమాయాత్ తటాకమ్ |
పృథుమతిరిహ తావచ్ఛ్రేష్ఠసంసర్గలోలైః

సమగమి సపది స్వర్నిమ్నగాఢ్యైశ్చ తీర్థైః || ౧౪.౨౬ ||

ఘనరసనికరోఽసావంతరత్యంతశుద్ధో
మునిగణ ఇవ భూయః స్నేహవాన్ ప్రాగ్ దధానః |
ప్రతికృతిమఖిలజ్ఞస్యాఽపరోక్ష్యేణ తావత్
స్ఫుటమలభత రూపం మజ్జనే సజ్జనేష్టమ్ || ౧౪.౨౭ ||

అపరిమితమనీషస్యోల్లసచ్ఛంఖబాహోః
రథచరణిశిలానాం తన్వతోఽత్రాభిషేకమ్ |
ప్రతితనవ ఉదారాస్తాస్వలం సన్నిధాతుః
తనవ ఇవ విరేజుః పాంచజన్యప్రియస్య || ౧౪.౨౮ ||

అభిదధతి మునీంద్రా ద్వాదశాబ్దోపవాస
ప్రతిమఫలమలంయత్సేవనం భక్తియుక్తమ్ |
అధికమమరనద్యాద్యాప్లవాద్ధన్యమాన్యాద్
అపిబదలవబోధో విష్ణుపాదోదకం తత్ || ౧౪.౨౯ ||

తరణిభిరివ గౌరైరూర్ధ్వపుండ్రైర్విషడ్భిః
సదరపరమచక్రోదీర్ణతేజా హరీష్టః |

మురరిపువిముఖానాం దుస్సహో దేహభాజాం
లయసమయ ఇవాన్యో మాన్యధీరాబభాసే || ౧౪.౩౦ ||

సమధికధిషణస్య ప్రేక్షమాణో జనౌఘః
ప్రకృతిమధురమాన్యవ్యాజపూర్ణేందుబింబమ్ |
అముచదపసరేతి శ్రావకోక్తేః పురాఽస్మిన్
ప్రచలతి పదవీం తాం ప్రాంజలిస్తూర్ణమారాత్ || ౧౪.౩౧ ||

గురుచరణసరోజద్వంద్యనిర్ణేజనాంభో
దధతి జననికాయే సర్వముర్వీగతం చ |
అవనిరనభినందిన్యప్యదశ్చక్షమేఽసౌ
కథమపి కథమేవ స్యాత్ క్షమాఖ్యాఽన్యథాఽస్యాః || ౧౪.౩౨ ||

అవిదితరసభేదం శీతళం లఘుగంధం
విమలమమలపాణిః పాణిజైరప్రవిష్టమ్ |
వదనపవనభీత్యా పార్శ్వతో బిభ్రదగ్ర్యం
కమథ కరకపూర్ణం సంయమీహానినాయ || ౧౪.౩౩ ||

విహసితబిసభంగశ్రీప్రకర్షం సితిమ్నా

జలజమమృతపూరైః పూరయామాస రమ్యమ్ |
సమయగుణవిశేషాలో చక్షైర్లాళనీయః
ససురభిసుమనోభిః స స్ఫుటం గౌరపక్ష్ అః || ౧౪.౩౪ ||

విమలమలయజాంభోబిందుభిశ్చర్చితార్చో
నవలలితతుళస్యా పుష్పరాజ్యాఽఽర్చిత సః
స్థలజజలజవల్లీవృక్షవీరుత్సమస్త
ప్రసవవిజయలక్ష్మ్యా మూర్తయేవేందిరేశమ్ || ౧౪.౩౫ ||

స దదదధికబోధః షోడశాత్రోపచారాన్
వ్యరహాయదగుణాన్ ద్వాత్రింశదాగః పురోగాన్ |
అగణితగుణముచ్చైస్తోషయన్ శార్ఙ్గపాణిం
షడపి పరమభక్త్యాఽనూపచారాన్ దిదేశ || ౧౪.౩౬ ||

తమరుణమణివర్ణం దివ్యదేహోఖ్యగేహే
స్నపితమతిపృథుశ్రద్ధానదీచిత్తవార్భిః |
నను స యజతి నిత్యం హృత్సరోజాసనస్థం
న తు సకృదితి పుష్పైరష్టభిర్భావపుష్పైః || ౧౪.౩౭ ||

కృతపరమసపర్యః సాంద్రసచ్ఛందనాంభః
పరిమళితభుజోరోమండలాంసో మనీషీ |
స్మితరుచిరముఖేందుః స్నిగ్ధకౌశేయవాసాః
స మునిసురనరాణాం చక్షుషాముత్సవోఽభూత్ || ౧౪.౩౮ ||

పరమథ పరమాన్నం ప్రాప్తమేవాప్రయాసం
ప్రభురిహ బుభుజేఽసౌ వేదవాదప్రవీణః |
అజితపరమభక్తః సంతతం మన్యమానః
సకలజగదధీశః ప్రీయతాం శౌరిరిత్థమ్ || ౧౪.౩౯ ||

సహచరపరిక్లప్తే సూక్ష్మవస్తాస్తృతేఽసౌ
అవితనురుహరూపౌశీరవర్యే నిషణ్ణః |
అరమయదిహ నానాహృద్యవిద్యావిలాసైః
కవిజనపరివారం మండయన్ మండపాగ్ర్యమ్ || ౧౪.౪౦ ||

అవసరమధిగమ్య భ్రూవిజృంభాదభీష్టో
ముఖసతతగలక్ష్మీభూతపాణిప్రవాళః |
స్మితనయనవికాసైస్తస్య విజ్ఞాతభావః
శ్రవసి కిమపి కార్యం మంత్రయామాస మంక్షు || ౧౪.౪౧ ||

ప్రణతిపరమకృత్యాః సన్మతేర్యే జనౌఘాః
విబభురనతిదూరే సంహతాస్తానతీత్య |
అహమహమికయాఽఽశు ప్రాప్య పార్శ్వం ప్రణేముః
బహవ ఇహ గృహస్థాః పూర్వసేవాం విధాతుమ్ || ౧౪.౪౨ ||

వివిధజనపదస్థాః ప్రాక్ శ్రుతేభ్యో గుణేభ్యః
శతగుణగుణమేనం విస్మితా వీక్షమాణాః |
ముకుళితకరపద్మా ఆస్యతామిత్యవాప్తాః
ప్రచురతరహృదా సంభావయాంచక్రిరేఽన్యే || ౧౪.౪౩ ||

అలమలమనువాదేనానువాచ్యేత పశ్చాత్
నను గురవ ఇదానీముద్యతా హి ప్రవక్తుమ్ |
న మననమధునా ద్రాగావ్రజేత్యాహ్వయత్ తాన్
శ్రుతపరిచయసక్తాన్ శ్రావకాన్ శ్రావకార్గ్యః || ౧౪.౪౪ ||

అధికధిషణమేనం వ్యాఖ్యయా శో భమానం
హరిమివ కవివర్యం సత్యవత్యాస్తనూజమ్ |
సతతమనిమిషం సందృశ్య సానందచిత్తాః

సమయమపి గతం సంవిద్రతే న స్మ లోకాః || ౧౪.౪౫ ||

ఉదయమిత ఇవాస్తం యంశ్చ భానుర్బభాసె
స్ఫుటమకలుశరూపో దర్శనీయోఽనురాగీ |
శుచి హరిపదమాపత్సంపదోరాశ్రితానాం
న హి భవతి విశేషః స్వప్రకాశోన్నతానామ్ || ౧౪.౪౬ ||

మరతకమణివర్ణే భూతధాత్రీ పురంద్ర్యాః
లసతి జలధివాసస్యర్థలీనః క్షణార్థమ్ |
అరుణతరణిబింబచ్ఛద్మనా పద్మరాగః
కపిశకరకలాపోల్లాస్యభూత్ ప్రేక్షణీయః || ౧౪.౪౭ ||

అవనివనవనధ్రుగ్వాయుఖాహమ్మహత్సు
ప్రకృతిగుణసమేతావ్యాకృతాకాశ ఏకమ్ |
తతమతనుమనాః సోఽచింతయత్ సత్సమాధౌ
అసురసురనరేభ్యః సద్గుణం నాథమన్యమ్ || ౧౪.౪౮ ||

వ్యదధత పరిదృష్టజ్యోతిషః సాధు సాంధ్యం
నియమమవనిదేవా జ్యోతిషోఽప్యోవలోకాత్ |

విహితమనుసరంతో ధర్మశాస్త్రప్రవీణాః
సవితరి సవితారం చింతయంతస్త్రిలోక్యాః || ౧౪.౪౯ ||

వివిదురతితరాం యే దేవతాః షోడశోక్తా
హరహరిహయపూర్వాంత్యాః కలాభేదతోఽస్య |
సుహుతమతిస్సజంతోఽగ్న్యాహితాస్తేఽగ్నిహోత్రం
వ్యధురుచితమపూర్వం యేన గాయత్రలోకః || ౧౪.౫౦ ||

విధురయమకశంకః స్యాద్ యది స్యాదవశ్యం
నను నిజసహజాయాః సుందరాస్యేందుకల్పః |
ఇతి సురలలనాభిర్లాభితః భేచరీభిః
సమధికమధురిష్ణా పూర్ణంద్రస్తదోదైత్ || ౧౪.౫౧ ||

ఇనవిరహమసహ్యం ప్రాప్య పద్మైః సచక్రైః
చిరమిహ పరితప్తం పూర్వతప్తైః సుతుష్టమ్ |
మృదుకుముదచకోరైః పాదసంగేన రాజ్ఞః
కమపి సకలహృద్యం కల్పయేన్నైవ దైవమ్ || ౧౪.౫౨ ||

దలితేంద్రనీలమణినీలవిభ్రమం

నవకుందకుద్రుళసితద్విజావలి |
స్మితయా నగోత్తమశిరస్సుజాతయా
వనమాలయా సురభితాశయాఽన్వితమ్ || ౧౪.౫౩ ||

మృదుగామివిమానసంపదో
రమయత్ సుస్మితగోపసుందరీః |
పరితాపవిహీనముజ్జ్వలం
సుతతం సూక్ష్మతరాంబరం వరమ్ || ౧౪.౫౪ ||

గోభిస్తమాన్యపనయన్ గతిదం ప్రజానాం
అర్థాంతరం స భగవాన్ ప్రకటీచకార |
ఆనందచిద్గుణగణం పరిపూర్ణసంవితే
చంద్రస్తు శబ్దగుణమిత్యయమేవ భేదః || ౧౪.౫౫ ||

|| ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమధ్వవిజయే
ఆనందాంకితే చతుర్దశః సర్గః ||